
De Rome II-Verordening

Inleiding

Sinds het verdrag van Amsterdam op 1 mei 1999 in werking is getreden, behoort het zorg dragen voor de bevordering van de verenigbaarheid van de in de lidstaten geldende conflictregels tot een van de aandachtspunten van de Europese Commissie.¹

Dit heeft al geleid tot een omzetting in de EEX-Verordening² (ook aangeduid als de Brussel I-Verordening) van het verdrag betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken van 27 september 1968 gesloten te Brussel (EEX-Verdrag). Voorts heeft de Commissie ondertussen een gewijzigd voorstel gepubliceerd teneinde het EVO-Verdrag³ om te zetten in de Rome I-Verordening.⁴ Het EVO-Verdrag en de Rome I-Vo. bepalen welk recht van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst in internationale gevallen.

Daarnaast heeft dit op 11 juli 2007 geleid tot het vaststellen van de Rome II-Verordening.⁵ De Rome II-Vo. bepaalt welk recht van toepassing is op niet-contractuele verbintenissen in internationale gevallen.

Hierna zal ik eerst ingaan op de huidige conflictregels die van toepassing zijn op niet-contractuele verbintenissen en vervolgens op de achtergrond en opzet van de Rome II-Vo. Daarna zal ik ingaan op de hoofdregels van de Rome II-Vo. en mij daartoe beperken, aangezien voor een bespreking van de afzonderlijke conflictregels uit de Rome II-Vo. geen plaats is. Ik zal afsluiten met een aantal korte opmerkingen.

Huidige conflictregels

Cova-arrest

In Nederland werd door de Hoge Raad in het op 19 november 1993 gewezen arrest, het Cova-arrest,⁶ expliciet bepaald wat naar Nederlands internationaal privaatrecht de destijds geldende conflictregel voor onrechtmatige daad was. In dat arrest bepaalde de Hoge Raad dat een vordering uit onrechtmatige daad, behoudens rechtskeuze, in beginsel beheerst wordt door het recht van het land waar de onrechtmatige daad heeft plaatsgevonden (gewoonlijk aangeduid als de *lex loci delicti*). Deze hoofdregel wordt niet toegepast indien beide partijen zijn gevestigd in een ander land dan dat waar

-
1. Pb C-19 d.d. 23 januari 1999, p. 1 t/m 15 onder punt 16 en 40.
  2. Verordening 44/2001 van de Raad van 22 december 2000 betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken.
  3. Het Europees Verdrag inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst, PbEG 1980, L 266-1-19, Trb. 1980, 156.
  4. COM (2005) 650 (voorstel Rome I-Verordening).
  5. Verordening 864/2007 van het Europees Parlement en de Raad van 11 juli 2007 betreffende het recht dat van toepassing is op niet-contractuele verbintenissen.
  6. HR 19 november 1993, NJ 1994/622 m.nt. JCS en PvS.

de onrechtmatige daad is gepleegd en de rechtsgevolgen van de daad zich geheel in dat andere land afspelen.⁷ De Hoge Raad bevestigde daarmee de ongeschreven regel dat de *lex loci delicti* als hoofdregel het recht bepaalt dat van toepassing is op een onrechtmatige daad.⁸

WCOD

Nadien is op 1 juni 2001 de Wet conflictenrecht onrechtmatige daad (WCOD) in werking getreden. Bij het opstellen van de WCOD is voornoemde door de Hoge Raad geformuleerde hoofdregel met de daarbij behorende uitzonderingen tot uitgangspunt genomen.⁹ De bedoeling van de WCOD is geweest om de voornaamste regels van het internationale onrechtmatigedaadsrecht vast te leggen en daarbij zo nauw mogelijk aan te sluiten bij het Cova-arrest. Bij de invoering van de WCOD is ervoor gekozen om geen regeling op te nemen voor de overige categorieën van niet-contractuele verbintenissen (zoals verbintenissen die ontstaan op grond van zaakwaarneming, onverschuldigde betaling of ongerechtvaardigde verrijking).¹⁰

De structuur van de WCOD is als volgt. Allereerst kunnen partijen (hiermee wordt bedoeld op alle partijen in een rechtsgeding, derhalve ook op een eventueel gesubrogeerde verzekeraar) vooraf dan wel nadat het schadeveroorzakende feit heeft plaatsgevonden het recht kiezen dat van toepassing is op de onrechtmatige daad (art. 6 WCOD). Indien geen rechtskeuze is gemaakt, geldt de hoofdregel van artikel 3 WCOD.

De hoofdregel van de WCOD bepaalt dat verbintenissen uit onrechtmatige daad worden beheerst door het recht van de staat op welk grondgebied de daad plaatsvindt, het zogenoemde *Handlungsort* (art. 3 lid 1 WCOD). Dit is de klassieke *lex loci delicti*-regel.

Op de hoofdregel is echter een uitzondering gemaakt voor het geval de schade die wordt veroorzaakt door de onrechtmatige daad op een andere plek inwerkt dan waar de onrechtmatige daad werd gepleegd (art. 3 lid 2 WCOD). In dat geval is het recht van toepassing van de staat waar de schade daadwerkelijk intreedt (ook wel aangeduid als *Erfolgsort*). Hierbij kan worden gedacht aan de klassieke casus van het bekende Kalimijnen-arrest.¹¹ In het Kalimijnen-arrest werden stroomopwaarts in Frankrijk (de Elzas) zouten geloosd (*Handlungsort*) in de Rijn. Die lozingen veroorzaakten hier in Nederland schade (*Erfolgsort*).

De uitzondering van artikel 3 lid 2 WCOD is niet van toepassing wanneer louter sprake is van vermogensschade. De schadelijke inwerking als bedoeld in artikel 3 lid 2 WCOD dient bijvoorbeeld een beschadiging of letsel te zijn, of een aantasting van een natuurlijke persoon of rechtspersoon, aldus de memorie van toelichting WCOD.¹²

De uitzondering van artikel 3 lid 2 WCOD gaat evenwel niet op (en dus vindt lid 1 van art. 3 WCOD weer toepassing) indien de dader de inwerking van de schade in het *Erfolgsort* redelijkerwijs niet heeft kunnen voorzien (dit volgt uit de 'tenzij-regel' opgenomen in art. 3 lid 2 WCOD). Deze regel zou kunnen worden beschouwd als de codificatie van een grondregel van het internationale privaatrecht. Iemand moet namelijk niet (of zo min mogelijk) worden geconfronteerd met de toepassing van een rechtsstelsel dat van tevoren niet was te voorzien. Het is overigens aan de pleger van het schadebrengende feit om aan te tonen dat hij de inwerking van de schade in een andere staat redelijkerwijs niet had kunnen voorzien. Dat zal niet gemakkelijk zijn.

Bovendien is in de WCOD de uitzondering opgenomen die in het Cova-arrest reeds (zij het beperkter) werd geformuleerd. Indien de dader en de benadeelde in dezelfde staat hun gewone verblijfplaats hebben, is het recht van die staat van toepassing (de gevolgen uitzondering), dit in afwijking van de hoofdregel en de hiervoor behandelde uitzondering daarop (art. 3 lid 3 WCOD). Deze uitzondering zou kunnen worden gezien als een uitvloeisel van het beginsel van de nauwste betrokkenheid.¹³

Tot slot bevat de WCOD in artikel 5 nog het beginsel van accessoire aanknopng. Op grond van dat beginsel wordt op een onrechtmatige daad het recht toegepast dat van toepassing is op een rechtsbetrekking waarmee de onrechtmatige daad nauw verbonden is. Daarbij kan worden gedacht aan een onrechtmatige daad die is gepleegd in het kader van de uitvoering van een distributieovereenkomst. Wanneer de onrechtmatige daad nauw samenhangt met de distributieovereenkomst, kan op grond van de accessoire aanknopng hetzelfde recht dat van toepassing is op de distributieovereenkomst op de onrechtmatige daad worden toegepast. Wil dit beginsel toepassing kunnen vinden, dan dient zowel de dader als de benadeelde partij te zijn bij de betreffende rechtsbetrekking of, onder omstandigheden, de rechtsbetrekking die tussen partijen heeft bestaan. De rechtsverhouding tussen opvolgende procespartijen, zoals een verzekeraar die subrogeert in de rechten van de benadeelde, is voor toepassing van artikel 5 WCOD niet van belang.¹⁴

Hieruit blijkt dat de WCOD door middel van de toepassing van meerdere conflictregels een billijke uitkomst tracht te

---

7. Zie i.o. 4.2 van het Cova-arrest; dit wordt ook wel de gevolgen uitzondering genoemd.

8. Zie punt 38 van de conclusie van A-G Strikwerda bij het Cova-arrest.

9. Kamerstukken II 1998/99, 26 608, nr. 3, p. 2 (memorie van toelichting op de WCOD).

10. Kamerstukken II 1998/99, 26 608, nr. 3, p. 2.

11. HvJ EG 30 november 1976, NJ 1977/494.

12. Kamerstukken II 1998/99, 26 608, nr. 3, p. 7.

13. J.A. Pontier, Het Wetsvoorstel Wet conflictenrecht onrechtmatige daad, NIPR 2000, p. 374.

14. Kamerstukken II 1998/99, 26 608, nr. 3, p. 9.

bereiken. Op eenzelfde wijze probeert de Rome II-Vo. door het toepassen van verschillende conflictregels, welke verschillen per onderwerp, het meest geëigende recht van toepassing te verklaren.

Rome II

Achtergrond

De Rome II-Vo. beoogt een verbetering van de werking van de interne markt. Aangezien volgens de Europese Commissie het bestaan van een bevoegdheidsregeling (de EEX-Vo.) niet volstaat om met voldoende zekerheid de afloop van een geschil ten gronde te kunnen voorspellen, zijn aanvullende conflictregels nodig die bepalen welk recht van toepassing is op een niet-contractuele verbintenis.¹⁵

De idee achter de Rome II-Vo. is dan ook een betere voorspelbaarheid van het toepasselijke recht. Dat zou moeten leiden tot een aanzienlijke vermindering van de procedurekosten, een betere voorspelbaarheid van de afloop van een geschil en een grotere rechtszekerheid.¹⁶

Structuur van de Rome II-Vo.

De Rome II-Vo. is zo opgesteld dat zij algemene regels voorschrijft, maar tevens voorziet in specifieke regels en uitzonderingsbepalingen. Dit zou moeten leiden tot een flexibel kader van conflictregels, met als uiteindelijk doel dat het recht wordt toegepast van de lidstaat waarmee de onrechtmatige daad de nauwste band heeft.¹⁷ Hierbij moet worden opgemerkt dat het rechtszekerheidsbeginsel een grote rol speelt bij de Rome II-Vo. Uitzonderingen dienen daarom uitzonderingen te blijven.¹⁸

Toepassingsbereik

In artikel 1 van de Rome II-Vo. is bepaald dat de verordening van toepassing is op niet-contractuele verbintenissen in burgerlijke en in handelszaken indien tussen de rechtsstelsels van verschillende landen moet worden gekozen. De Rome II-Vo. is dan ook niet van toepassing op fiscale zaken, douanezaken, administratiefrechtelijke zaken, of op de aansprakelijkheid van de staat die ontstaat in de uitoefening van het openbaar gezag (zie art. 1 Rome II-Vo.). Bovendien is de Rome II-Vo. niet van toepassing op (onder andere) niet-contractuele verbintenissen die voortvloeien uit:

1. familierechtelijke betrekkingen;
2. het huwelijksvermogensrecht;
3. wisselbrieven, cheques, orderbriefjes of andere verhandelbare waardepapieren;
4. het recht inzake vennootschappen, verenigingen en rechtspersonen, zoals de rechts- en handelingsbevoegdheid, de persoonlijke aansprakelijkheid van de vennoten en de leden van de organen voor de schulden van de

vennootschap en de persoonlijke aansprakelijkheid van accountants jegens een vennootschap of de leden van haar organen voor de wettelijke controle op de boekhoudkundige bescheiden;

5. betrekkingen tussen de oprichters, trustees en de begunstigden van een trust;
6. een kernongeval;
7. een inbreuk op de persoonlijke levenssfeer of op de persoonlijkheidsrechten, waaronder begrepen smaad.

Overigens, ook een dreigende onrechtmatige daad, een dreigende inbreuk op een intellectueel eigendomsrecht of de dreigende herhaling van een onrechtmatige daad valt onder het toepassingsbereik van de Rome II-Vo. (art. 2 lid 2 Rome II-Vo.). De Rome II-Vo. heeft een universeel karakter. Daarmee wordt bedoeld dat het door de Rome II-Vo. aangewezen recht van toepassing is, ongeacht of het aangewezen recht het recht van een lidstaat is.

De Rome II-Vo. is van toepassing op schadeveroorzakende gebeurtenissen die zich voordoen na 11 januari 2009 (zie art. 31 en art. 32 van de Rome II-Vo.). Tot die tijd bepaalt de WCOD het toepasselijke recht.

Hoofdregel(s) (art. 4)

Erfolgsort

Op grond van de hoofdregel van de Rome II-Vo. (zie art. 4 lid 1), is het recht dat van toepassing is op een onrechtmatige daad:

‘(...) het recht van het land waar de schade zich voordoet, ongeacht in welk land de schadeveroorzakende gebeurtenis zich heeft voorgedaan en ongeacht in welke landen de indirecte gevolgen van die gebeurtenis zich voordoen.’

Deze regel komt overeen met de hiervoor besproken regel van artikel 3 lid 2 WCOD, namelijk toepassing van het recht van het *Erfolgsort* (ook aangeduid als de *lex loci damni*). Voor deze regel is indirecte schade niet van belang. Als voorbeeld wijst de Commissie op een verkeersongeval waarbij de plaats waar de rechtstreekse schade ontstaat (de blikshade en fysiek letsel) bepalend is; niet relevant is of eventuele financiële of geestelijke schade in een ander land ontstaat.¹⁹ De Commissie wijst daartoe mede op het *Marinari/Lloyd Bank*-arrest, waar het Hof van Justitie in het kader van artikel 5 lid 3 van het EEX-Verdrag heeft bepaald dat de plaats waar het schadebrengende feit zich heeft voorgedaan, niet de plaats omvat waar de benadeelde louter vermogensschade heeft geleden.²⁰ Hieruit volgt dat de interpretaties die het Hof van Justitie in het kader van het EEX-Verdrag/de EEX-Vo. heeft gegeven, relevant zijn voor de interpretatie van de Rome II-Vo. en naar mag worden aangenomen op dit moment ook voor het EVO-Verdrag en te zijner tijd voor de interpretatie van de Rome I-Vo. Dit is

15. COM/2003/427 p. 3.

16. COM/2003/427 p. 5.

17. Verordening 44/2001, overwegingen onder 14.

18. COM/2003/427 p. 13 en 14.

19. COM/2003/427 p. 12.

20. HvJ EG 19 september 1995, NJ 1997/52 m.nt. ThMdB.

ook in lijn met de samenhang tussen het EEX-Verdrag/de EEX-Vo., het EVO-Verdrag/de Rome I-Vo. en de Rome II-Vo.

Bij toepassing van onder het EEX-Verdrag gewezen arresten van het Hof van Justitie voor de interpretatie van de Rome II-Vo. dient wel te worden bedacht dat het Hof van Justitie artikel 5 van het EEX-Verdrag/de EEX-Vo. beperkt uitlegt ten einde niet te veel afbreuk te doen aan de hoofdregel van het EEX-Verdrag/de EEX-Vo. (art. 2 EEX-Verdrag/de EEX-Vo.).²¹ De Rome II-Vo. dient eveneens strikt te worden uitgelegd ten einde met zo veel mogelijk zekerheid vooraf te kunnen bepalen welk recht van toepassing is op een niet-contractuele verbintenis. Mijn verwachting is dan ook dat de eerdere arresten die het Hof van Justitie heeft gewezen ten aanzien van artikel 5 EEX-Verdrag/de EEX-Vo. zonder al te veel aanpassingen kunnen worden toegepast bij de interpretatie van de Rome II-Vo.

Ter onderbouwing van de keuze voor de *lex locus damni* en niet (ook) voor het recht van de plaats waar het onrechtmatige handelen plaatsvindt in artikel 4 lid 1 Rome II-Vo. wijst de Commissie op twee omstandigheden. Allereerst dient het aantal toepasselijke rechtsstelsels zo veel mogelijk te worden beperkt. Daarom kan niet én het recht van het *Handlungsort* én het recht van het *Erfolgsort* van toepassing worden verklaard (hetgeen afwijkt van de EEX-Vo.). Daarnaast wijst de Commissie op het compensatoire karakter van de onrechtmatige daad. Volgens de Commissie is de opvatting ten aanzien van de onrechtmatige daad veranderd. Niet meer het bestraffen van de schuldige gedraging is belangrijk, maar het vergoeden van de geleden schade.²²

Gewone verblijfplaats

Wanneer echter de dader en de benadeelde beiden hun gewone verblijfplaats hebben in hetzelfde land op het tijdstip waarop de schade zich voordoet, wordt het recht van dat land toegepast in afwijking van de hiervoor geciteerde regel (art. 4 lid 2 Rome II-Vo.). De rechtvaardiging die de Commissie geeft voor toepassing van deze regel is het feit dat deze regel in bijna alle lidstaten wordt toegepast en dat deze oplossing beantwoordt aan de legitieme verwachtingen van de partijen.²³ Dit is in lijn met de opvatting dat het gerechtvaardigd is om partijen met een toepasselijk recht te confronteren wanneer zij dat hadden kunnen verwachten.

Accessoire aanknopng

Op de twee hiervoor beschreven regels bevat artikel 4 Rome II-Vo. in lid 3 een uitzondering. Indien uit het geheel der omstandigheden blijkt dat de onrechtmatige daad een *ken-*

nelijk nauwere band heeft met een ander land dan het op grond van de vorige twee regels bedoelde land, dan is het recht van dat land van toepassing. De Commissie heeft aangegeven dat deze regel een uitzondering is en derhalve enkel in duidelijke gevallen behoort te worden toegepast.²⁴

Deze regel is ingevoerd ten einde flexibiliteit te handhaven, maar mag geen afbreuk doen aan de door de Rome II-Vo. beoogde rechtszekerheid. Indien al te gemakkelijk van de twee hoofdregels kan worden afgeweken, is immers niet meer met zekerheid te voorspellen welk recht nu van toepassing is. De verwachting is dan ook dat het Hof van Justitie deze uitzondering strikt zal uitleggen.

De uitzondering kan van toepassing zijn indien partijen bijvoorbeeld eerder een overeenkomst hebben gesloten. Dit is echter geen automatisme, er moet namelijk sprake zijn van een significant verband.²⁵ Het enkele bestaan van een overeenkomst leidt derhalve niet tot toepasselijkheid van artikel 4 lid 3 Rome II-Vo.

Rechtskeuze

Naast de uitzondering van artikel 4 lid 3 Rome II-Vo. hebben partijen de mogelijkheid, op grond van artikel 14 Rome II-Vo., om voor of na het ontstaan van een onrechtmatige daad een rechtskeuze te maken. Indien partijen een rechtskeuze maken dient, in beginsel, in afwijking van de in artikel 4 Rome II-Vo. opgenomen hoofdregels het door de partijen gekozen recht te worden toegepast.

Ten einde consumenten te beschermen is een rechtskeuze voorafgaand aan het intreden van een onrechtmatige daad echter voorbehouden aan gevallen waarin elk van de partijen handelsactiviteiten verricht (art. 14 lid 1 sub b Rome II-Vo.). Bovendien moet een rechtskeuze uitdrukkelijk geschieden of voldoende duidelijk blijken uit de omstandigheden van het geval. Tot slot mag de rechtskeuze geen afbreuk doen aan de rechten van derden, bijvoorbeeld een verzekeraar die verplicht is tot vergoeding van schade.²⁶

Aan de rechtskeuze zijn verdere beperkingen verbonden. Het is niet toegestaan om een afwijkend recht van toepassing te verklaren bij een onrechtmatige daad die voortvloeit uit een inbreuk op intellectuele eigendomsrechten of oneerlijke concurrentie (art. 8 lid 3 en art. 6 lid 4 Rome II-Vo.). Ook mag een rechtskeuze niet tot gevolg hebben dat partijen zich onttrekken aan dwingende bepalingen van het recht dat zonder rechtskeuze van toepassing zou zijn. Wanneer een onrechtmatige daad een strikt interne aangelegenheid betreft van land A en partijen desondanks een keuze maken voor toepassing van het recht van land B, dan is die rechtskeuze in beginsel toegestaan. Echter, de keuze voor het recht van land B laat onverlet de toepassing van dwingende bepalingen (bepalingen waarvan partijen niet bij overeenkomst mogen afwijken) van land A indien dat recht zonder

21. Zie hierover Pontier, NIPR 2000, p. 372 en J.A. Pontier, *Feit en Rechtsnorm: moeilijke gevallen lokaliseren van de internationale onrechtmatige daad*: Hoge Raad 12 oktober en 7 december 2001, NIPR 2002, p. 278.

22. COM/2003/427 p. 13 en overweging 16 Rome II-Vo.; zie ook Kamerstukken II 1998/99, 26 608, nr. 3, p. 6.

23. COM/2003/427 p. 13.

24. COM/2003/427 p. 13.

25. COM/2003/427 p. 14.

26. COM/2003/427 p. 25.

rechtskeuze van toepassing was geweest (art. 14 lid 2 Rome II-Vo.). Iets soortgelijks geldt indien een onrechtmatige daad in één of meer lidstaten is gesitueerd en partijen een rechtskeuze maken voor het recht van een niet-lidstaat. In dat geval blijven de dwingende bepalingen van het Gemeenschapsrecht onverkort van toepassing (art. 14 lid 3 Rome II-Vo.).²⁷

Wat beheerst het toepasselijke recht?

In hoofdstuk 5 van de Rome II-Vo. (art. 15 t/m 22) wordt nader bepaald welke onderwerpen door het aangewezen recht worden beheerst en welke uitzonderingen daarop bestaan. Het gaat hier bijvoorbeeld om veiligheidsvoorschriften en gedragsregels welke van toepassing zijn in het *Handlungsort* (zie art. 17 Rome II-Vo., de aangezochte rechter dient rekening te houden met dergelijke regels), bepalingen van bijzonder dwingend recht (art. 16 Rome II-Vo., dit zijn nationale bepalingen aan de inachtneming waarvan zoveel belang wordt gehecht voor de handhaving van de politieke, sociale of economische organisatie van de betrokken lidstaten, dat zij moeten worden nageleefd door eenieder die zich op het nationale grondgebied van deze lidstaat bevindt en voor elke daarin gesitueerde rechtsbetrekking²⁸), alsmede voorschriften met betrekking tot bewijs (art. 22 Rome II-Vo., het toepasselijke recht bepaalt wie de bewijslast draagt en vestigt wettelijke vermoedens, voor zover het toepasselijke recht bepalingen ter zake bevat).

Overige conflictregels

De Rome II-Vo. bevat voorts conflictregels met betrekking tot de volgende onderwerpen: productaansprakelijkheid (art. 5), oneerlijke concurrentie (art. 6), milieuschade (art. 7), inbreuk op intellectuele eigendomsrechten (art. 8), collectieve actie bij arbeidsconflicten (art. 9), ongerechtvaardigde verrijking (art. 10), zaakwaarneming (art. 11) en precontractuele aansprakelijkheid (art. 12).

Slot

Ten opzichte van de huidige conflictregels met betrekking tot niet-contractuele verbintenissen (de WCOD) bevat de Rome II-Vo. een breed scala aan nieuwe conflictregels voor een veelheid aan onderwerpen. De hoofdregel van de Rome II-Vo. komt qua uitgangspunten overeen met de huidige hoofdregel die is geformuleerd in de WCOD, echter qua uitwerking kiest de Rome II-Vo. voor het primaat van de *lex loci damni*, terwijl de WCOD ook de mogelijkheid van de *lex loci delicti* bevat (zie art. 3 lid 1 WCOD).

Met de Rome II-Verordening is getracht om heldere en duidelijke regels te formuleren met betrekking tot de daarin opgenomen onderwerpen. In deze opzet lijkt men redelijk geslaagd te zijn, echter met name de in hoofdstuk 5 opgenomen regels en uitzonderingen, ten aanzien van de onderwerpen die worden beheerst door het door de Rome II-Vo. aan-

gewezen toepasselijk recht, maken dit al met al een gecompliceerde verordening waarvoor nog de nodige uitleg is vereist door het Hof van Justitie.

*Mr. P.J.B. Heemskerck
Loyens & Loeff*

27. COM/2003/427 p. 26.

28. HvJ EG 23 november 1999, NJ 2000/251.